

Directie Participatie
O.v.v. Zienswijze A28/A1 Knooppunt Hoevelaken
Postbus 30316
2500 GH Den Haag

Datum: 13 november 2018
Onderwerp: Zienswijze Ontwerptracébesluit en ontwerp saneringsbesluit A28/A1 Knooppunt Hoevelaken
Briefnummer: 18133
Behandeld door: B. Oosting

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij sturen wij u onze zienswijze op het Ontwerptracébesluit en ontwerp saneringsbesluit A28/A1 Knooppunt Hoevelaken. Onze zienswijze richt zich in het bijzonder op de te beschermen belangen van natuur en landschap. Vandaar dat wij ook met name ingaan op de betreffende deelrapporten van het ontwerpbesluit.

De aanpassingen van de diverse snelwegtracés in Nederland om de toenemende verkeerdruk op te kunnen vangen hebben in de regel slechts een kortdurende oplossing voor handen. Meestal slijbt het verkeer binnen enkele jaren weer dicht, zo niet direct bij een specifieke aangepaste locatie dan wel op een andere locatie in de directe omgeving die de toeloop van extra verkeer niet aankan. Bijkomend nadeel van aanpassing van tracés is de extra aantrekkende werking van personen- en vrachtvervoer. De vraag is of voorliggend ontwerp een duurzame oplossing behelst. Immers zonder wijziging van beleid en met een groeiende economie zullen de verkeersstromen in de komende jaren blijven toenemen. Met betrekking tot voorliggend beleidsvoornemen missen wij een analyse waarom en welke verkeersstromen er groeien en voor de huidige congestie zorgen. Bijvoorbeeld gaat het om wonen/werken? En waarom worden er geen keuzes gemaakt voor andere vormen van vervoer? Zijn die er niet, is de capaciteit van het OV te laag? Waarom wil men geen andere methoden van vervoer gebruiken?

De analyse zou vervolgens antwoorden moeten geven op de vraag welk flankerend beleid er nodig is om het autogebruik te ontmoedigen/ te beperken en om andere vormen van vervoer te stimuleren, zoals het OV, de elektrische fiets, te gaan carpoolen, meer thuis te werken etc. In die zin missen wij daarom nadrukkelijk een meest milieuvriendelijk planalternatief met als uitgangspunt extra asfalt tot een minimum te beperken en uit te gaan van duurzame mobiliteit en flankerend beleid om dat te bereiken. Van belang daarbij is een op te stellen mobiliteitsplan samen met de diverse sectoren, gemeenten en provincies die in grote mate bijdragen aan de huidige verkeerdruk.

Ons verzoek is daarom deze analyse te maken en op grond daarvan een meest milieuvriendelijk alternatief te formuleren en deze alsnog in de PlanMER op te nemen.

Onderstaand reageren wij op de deelrapporten.

I. **Deelrapport Natuur en deelrapport Mitigatie en Compensatieplan Bos en Natuur (MCN)**

a) Algemeen

We vragen meer inzicht in de mogelijke overlap van het ontwerp met achtereenvolgens de Groene Ontwikkelzone, het Gelders NatuurNetwerk, Natura2000 Arkemheen (weidevogelgebied) en Nationaal Landschap Arkemheen en Waardevol Opeengebied. Daarbij gaat het om de vraag hoe groot het ruimtebeslag is vanwege het voornemen door aanleg van nieuwe en extra rijstroken met bijbehorende voorzieningen/verkeersmeubilair, berm en andere zaken die bij een snelweg horen. Temeer nu extra rijbanen zijn voorzien in de richting van Arkemheen lijkt een grotere overlap dan nu is voorzien in het planvoornemen waarschijnlijk. Wij vragen naar kaartmateriaal met onderliggers om daar meer duidelijkheid over te krijgen.

Indien er sprake is van overlap met Natura2000, GNN of Nationaal Landschap/Waardevol Open Gebied/weidevogelgebied vraagt dit om nadere toetsing en het in beeld brengen van mogelijke alternatieven. Voor ons is niet duidelijk of en op welke wijze bijvoorbeeld de zogeheten ADC criteria zijn doorlopen. Aantasting van natuur en landschap kan alleen worden toegestaan als er sprake is van een dwingende reden van openbaar belang, er geen alternatieven zijn en de compensatie goed is geregeld. In onze verdere zienswijze geven wij aan dat in ieder geval niet is voorzien in een geborgde compensatie en niet naar alternatieven is gekeken.

b) Ecorecreaduct (o.a. pg. 24 deelrapport natuur en deelrapport MCN)

Met betrekking tot het aan te leggen ecorecreaduct aan Utrechtse zijde hebben we de volgende vragen.

1. Is uit vergelijkend onderzoek aangetoond dat deze combinatie recreatie/natuur in de praktijk voor fauna werkt?
2. T.a.v. de breedte: is een breedte van 15 meter voor deze natuurpassage genoeg? Of zou dit niet beter 20-25 meter kunnen zijn?

Het ecoduct wordt opgevoerd als hectares natuurcompensatie. Naar onze mening is dit niet correct. Het ecoduct is een mitigerende maatregel om het versnipperingseffect (barrièrewerking) vanwege de A1 te verzachten en is geen vorm van hectares natuur compensatie.

c) Verdroging/vernatting (pg. 48. deelrapport Natuur)

Ten aanzien van de inschattingbepalingen over de effecten vanwege bemalingen is geen rekening gehouden met de afgelopen droogte periode en de daling van het grondwater. Nu deze daling van het grondwater nog steeds aanwezig is en waarschijnlijk over een langere periode, is het naar onze mening nodig een nieuwe effectbeoordeling te maken vanwege effecten van bemalingen op de grond- en oppervlaktewaterhuishouding, zoals in de omgeving van landgoed Hoevelaken.

Voor zover sprake is van doelstellingen natte (land-)natuur in de omgeving van het tracé verzoeken wij u dat ook mee te nemen in het effectonderzoek.

d) Cumulatie

In het deelrapport Natuur, paragraaf 7.1.2 en paragraaf 7.2.2, worden diverse effecten vastgesteld vanwege oppervlakteverlies (permanent), tijdelijk ruimtebeslag (tijdens realisatie), verstoring door verlichting (permanent en tijdens realisatie) en barrièrewerking (permanent), geluid. We missen een toetsing naar het cumulatie-effect. Verlies aan habitat voor een diersoort met daarbij tegelijkertijd toename van verlichting kan bijvoorbeeld een extra negatief effect hebben op de duurzame instandhouding van de soort ter plaatse.

e) Grond en bodemkwaliteit

Bij tracéverbredingen en wegaanleg wordt in de regel grond van buiten het plangebied aangevoerd. Bijvoorbeeld t.b.v. het cuvet van de weg. Onze vraag is welke kwaliteit grond hiervoor wordt gebruikt, welke vervuilingen daarbij worden toegestaan en wat de gevolgen kunnen zijn voor bodem- en grondwaterkwaliteit als grond met de diverse vervuilingen (denk aan plastics, leidingen, rubbers, PAKS, resten asbest, metalen, glas) gebruikt gaat worden. Bijvoorbeeld bij uitspoeling van de diverse vervuilingen. We verzoeken u dit onderwerp mee te nemen in de PlanMER.

f) Aantasting Natura 2000 stikstof (o.a. pg. 46 e.v. deelrapport Natuur)

De effecten op Natura 2000-gebieden zouden minimaal zijn en de stikstofdepositie met de PAS ondervangen. De uitspraak van het Europese Hof van 7 november jl.¹ m.b.t. de toepassing van het Programma Aanpak Stikstof heeft gevolgen voor de toetsing en beoordeling van effecten. Er kan geen ruimte aan ontwikkelingen worden gegeven indien er geen sprake is van daadwerkelijk herstel van stikstofgevoelige natuur zoals op de Veluwe. Dit vraagt om een nieuwe analyse voor te verwachten effecten voor stikstofdepositie op Natura2000 (Veluwe) in relatie tot het voorgenomen besluit.

Verder vragen we ons af in hoeverre bij de huidige berekeningen rekening is gehouden met de bijdrage aan de deposities op het Natura2000 gebied Veluwe en voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) dat voor wat betreft de randmeren het gevoeligst is voor stikstof.

g) Stikstofdepositie overig

Ten aanzien van de stikstofdepositie vanwege het verkeer is alleen gekeken naar Natura2000 gebieden maar niet naar overige stikstofgevoelige natuur in de omgeving van het wegtracé A1 (natuur buiten Natura2000). Dit is naar onze mening strijdig met het voorzorgsbeginsel in de Wet Natuurbescherming voor soortenbescherming flora en fauna. Toename van stikstofdepositie op gevoelige natuur kan betekenen dat duurzame instandhouding van soorten ter plaatse in het geding komt.

h) Verlichting en geluid (pg. 48 e.v. deelrapport Natuur en ook par. 3.2 en 4.2.5 MCN)

Langs het Natura 2000-gebied Arkemheen is in de huidige situatie geen verlichting aanwezig, behalve bij aansluiting 9 Nijkerk. In het OTB-ontwerp wordt ook langs het Natura 2000-gebied wegverlichting aangebracht. Verstoring door licht zou daarom meegenomen zijn het onderzoek. Wanneer significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden niet zijn uitgesloten, dienen effecten gemitigeerd te worden, stelt het ontwerpbesluit, waarbij men denkt aan beperking van (tijdelijke) verlichting en het reduceren van geluidbelasting door bijvoorbeeld snelheidsbeperking. De conclusie is verder dat er geen sprake zou zijn van een toename van geluidbelasting of verlichting op Arkemheen en Veluwerandmeren die gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelen. Verder wordt ook gesteld dat door de verbreding van de wegen er, op de delen waar veel rijstrookwisselingen zijn, meer verlichting nodig is en dat dit kan leiden tot een toename van verlichting op aangrenzende NNN-gebieden.

Wij merken op dat vanwege grootschalige kap van begeleidende beplanting langs de huidige wegstructuur er nadrukkelijk wel toename zal zijn van geluidbelasting en toename van lichtuitstraling naar de omgeving (los van het feit dat beplanting ook zorgt voor opvang van fijnstof). Hout en loof hebben een geluiddempende werking en houden licht tegen. Dat er dus geen effecten zouden zijn op Natura2000 of NNN kunnen we niet onderschrijven. Het MCN rapport bevestigt ook dat verstoringseffect vanwege verlichting kan optreden voor bijzondere broedvogels en vleermuizen en mogelijk wordt versterkt doordat houtopstanden aan de rand van de NNN-gebieden worden verwijderd. Bovendien zouden studies naar aantallen weidevogels en smienten (Natura2000 soort en

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:62017CJ0293&qid=1541601800935>

nachtactief) rond verlichte of onverlichte wegen uitwijzen dat verlichting wel degelijk een nadelig effect heeft. De smient is volgens de Effectenindicator Natura2000 lichtgevoelig.

Doordat beplanting verdwijnt zal (over een periode van 40 jaar) er wel degelijk meer verlichting naar de omgeving uitstralen en er sprake zijn van verlichting over een groter deel van het traject van de A28 dan nu het geval is. Zeker als er lichtmasten worden gebruikt. Wij stellen vast dit om alternatievenonderzoek vraagt. Uitgangspunt zou daarbij moeten zijn om lichtvervuiling tot een minimum te beperken. Dus alleen verlichting toe te passen daar waar het echt nodig is en dan met de meest moderne technieken, zoals verlichting in de weg in plaats van er boven. Verder kan ook gebruik gemaakt worden van dimmers die automatisch terugschakelen als de verkeersdruk minder wordt.

Met betrekking tot geluid is de oplossing om de maximum rijsnelheid te verlagen. Dit heeft voordelen voor de geluidskwaliteit en ook voor de stikstof- en CO₂ uitstoot. Meerdere natuur- en milieudoelen zijn hier dus mee gediend. Een snelheid van maximum 100 km/u heeft daarbij de voorkeur. Met betrekking tot de landschappelijke aankleding van een wegtracé is het raadzaam ook gebruik te maken van de kennis van lokale natuurorganisaties uit Nijkerk e.o. Een zorgvuldige inpassing, rekening houdend met de diverse omgevingskwaliteiten natuur en landschap, is daarbij wenselijk.

i) Barrièrewerking en Verkeersslachtoffers (n.a.v. par. 2.1 MCN)

In par 2.1 van het deelrapport MCN staat het volgende: *het project A28/A1 Knooppunt Hoevelaken zorgt niet voor een toename van het aantal doorsnijdingen. De verbreding van de wegen kan wel leiden tot een verlaagde passeerbaarheid van deze wegen. Dit vergroot mogelijk de barrièrewerking in het plangebied.*

Ter beperking van verkeersslachtoffers onder fauna is het van belang dat in de middenberm en zijbermen geen onneembare betonranden worden toegepast maar dat de bermen passeerbaar zijn zodat dieren daar onderdoor kunnen vluchten. We verzoeken u dit toe te passen.

Het knelpunt van de doorsnijding van de Gelderse Vallei door de A1 Oost is nog steeds niet opgelost. De robuuste ecologische verbindingzone is hier in tegenstelling tot recent verleden weliswaar niet meer als actueel beleid opgenomen, maar vanwege de NNN-opgaves nog steeds gewenst. Wij verzoeken u in het kader van compensatie te bezien of het ecoduct (bij Terschuur) alsnog geprogrammeerd kan worden.

j) Mogelijkheden mitigatie en/of compensatie permanent ruimtebeslag

In tabelvorm (zie par. 8.1.2.1 deelrapport Natuur) is een overzicht weergegeven van het oppervlakteverlies natuur, waarbij een onderverdeling is gemaakt in provincie en gebiedstype (NNN of GO/GC) en de geraakte natuurbeheertypen zijn benoemd. Het gaat in totaal om een oppervlakteverlies van netto circa 25,38 ha. Zoals eerder aangegeven missen wij hierbij toetsbaar kaartmateriaal.

Locaties en inrichting

We lezen nergens terug waar de bruto 27, 81 ha natuur, behoudens enkele hectare, daadwerkelijk zal worden gecompenseerd en om wat voor kwaliteit natuur het zal gaan en hoe een en ander aanvullend zal zijn aan het huidige natuurnetwerk zowel in areaal als kwaliteit in beide provincies. Hiermee is de uitvoerbaarheid van het besluit niet aangetoond en kan het plan naar onze mening niet worden vastgesteld. Van belang is bijvoorbeeld dat een voorwaardelijke realisatieverplichting wordt opgenomen in een plan, duidelijk is welke gelden zijn gereserveerd, waar de compensatie gaat worden uitgevoerd en op welke wijze dit aansluit bij het huidige natuurnetwerk, zowel in areaal als kwaliteit.

Houtopstanden

Niet duidelijk is waar compensatie van de hectares houtopstanden daadwerkelijk zal plaatsvinden en de compensatie is ook niet geregeld. Daarmee is niet aangetoond dat het plan uitvoerbaar is.

Gelderland compensatie weidevogelgebied

Hiervoor is een compensatie in areaal opgenomen van 1,51 ha. Daarbij is naar onze mening onterecht geen rekening gehouden met kwaliteitsverlies van areaal door verlichting en geluid. In die zin schiet het natuureffectonderzoek naar onze mening dan ook tekort. Een en ander vraagt naar onze mening dan ook om naast areaalcompensatie te komen tot kwaliteitsverbetering van circa 50 ha weidevogelgebied in de polder Arkemheen als aanvullende maatregel (compensatie kwaliteitsverlies vanwege geluid en licht en landschapsaantasting).

Natuurlijk herinrichten van gebied voor NNN (par. 4.3.2 deelrapport MCN)

Gesteld wordt dat op een aantal locaties het effect van het ontwerp kan worden beperkt, via de mogelijkheid om door 'zacht' ruimtebeslag locaties op natuurlijke wijze (her) in te richten met oog voor de aanwezige natuurdoelen waardoor feitelijk geen sprake is van permanent oppervlakteverlies NNN1. Naar onze mening gaat ruimtebeslag meestal gepaard met kwaliteitsverlies, zeker als een deel van de ruimte niet meer beschikbaar komt voor natuurdoelen. Dit zal dan ook moeten worden meegenomen als te compenseren via de hectare- en kwaliteitboekhouding NNN. Onze vraag is ook of en hoe soorten zich hier weer gaan vestigen rekening houdend met het gegeven dat de omgevingscondities (licht, geluid, versnippering) anders zullen zijn dan voorheen.

Maatregelen soorten

Het valt ons op dat maatregelen die worden aangeduid als mitigatie in werkelijkheid een vorm van compensatie betreffen. Bij mitigatie gaat het om maatregelen aan de bron waarmee effecten worden verzacht of voorkomen. Zodra er schade-effecten vanwege het project optreden die hersteld moeten worden is er sprake van een compensatieplicht. Bij compensatie gaat het dan om aanbieden van vervangende vaste rust- of verblijfplaatsen en leefgebied die vanwege een plan of project worden aangetast. Zoals in voorkomende gevallen wordt voorzien in het ontwerpbesluit.

N.a.v. Tabel 14 Voorgenomen mitigerende maatregelen broedvogels zonder jaarrond bescherming MCN

Een deel in deze tabel als mitigerend genoemde maatregelen moet dus beoordeeld worden als compensatie. Zoals het plaatsen van nieuwe nestmogelijkheden op andere locaties dan de oorspronkelijke locatie. Bovendien blijkt dat gelijktijdig de habitat van de soort bij de nestplaats wordt aangetast. Zoals voor de huismus. Waar moeten de soorten dan heen? Naar onze mening is daarmee voor de diverse soorten duurzame instandhouding ter plaatse niet aangetoond.

N.a.v. Tabel 19 MCN roofvogels

Als er een nestboom van een buizerd gekapt wordt kan er geen sprake zijn van mitigatie. Dan valt dit onder de vergunningplicht.

N.a.v. Tabel 20 MCN huismus

Als huismus nesten ongeschikt worden gemaakt en gelijktijdig ook zijn habitat, en bovendien niet zeker is gesteld dat aangeboden vervangende nestruimte ook daadwerkelijk zal worden gebruikt, is er geen sprake van mitigatie. Hangen de kasten er al, werken ze al, is rekening gehouden met territoria in broedperiode (geen klustering vs. klustering), worden groenblijvers gekapt (essentiële schuilgelegenheid)? Als de habitat niet geschikt blijft, er sprake is van verlies aan territoria en nestgelegenheden worden vervangen, dan is sprake van een vergunningplicht (compensatie) en niet van mitigatie.

N.a.v. o.a. Tabel 34 MCN oeverwaluw

Voor de oeverwaluw is een en ander niet duidelijk. Wordt nu wel of niet een broedplaats aangetast en zo nee, wat betekenen de werkzaamheden voor de kwaliteit van de broedplaats, wat betekent de oprichting van een groot scherm nabij een nestgelegenheden? Indien de locatie niet meer geschikt is, bijvoorbeeld vanwege geluid, er geen geschikte aanvliegroutes meer zijn, dan valt een en ander onder de vergunningplicht.

Ook voor overige soorten worden mitigerende maatregelen voorzien in de vorm van compensatie van leefgebied, zoals voor amfibieën en reptielen. Daarbij geldt ook de vraag of dit niet onder de vergunningplicht valt en op welke manier is verzekerd dat de compensatie ook daadwerkelijk gaat werken.

k) Monitoring (n.a.v. H7 MCN)

We verzoeken u ons duidelijkheid te verschaffen over het monitoringsplan "maatregelen beschermde soorten". Namelijk wanneer wordt er gemonitord, en door wie, is de provincie daarbij betrokken of is zij uitvoerend (ook qua handhaving), op welke wijze wordt daarover gecommuniceerd, wat er wordt gemonitord en wat wordt er gedaan als maatregelen niet blijken te werken?

II. Deelrapport landschap cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit

Over het deelrapport landschap cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit hebben we de volgende opmerkingen.

N.a.v. Paragraaf 4.1 Wettelijk en beleidskader:

Ons verzoek is aan tabel 3 de volledige toetsingskaders Omgevingsverordening Gelderland toe te voegen: nationale landschappen, waardevolle open gebieden, weidevogelgebieden foerageergebieden ganzen, houtopstanden, GNN en GO kernkwaliteiten, en zones natte landnatuur.

N.a.v. Structuurvisie Nijkerk/Hoevelaken 2030 (2011):

De structuurvisie Nijkerk/Hoevelaken heeft als opdracht de realisatie van een groene bufferzone (waar landgoed Hoevelaken onderdeel vanuit maakt) tussen nieuwbouw Amersfoort, gemeente Nijkerk en het buitengebied. Onze vraag is wat de effecten zijn van voorgenomen plan op deze opgave en/of in welke mate het plan bijdraagt aan het realiseren van deze opgave. Wij vinden dat als er sprake is van grote ruimtelijke ingrepen in de omgeving er ook nadrukkelijk een tegenprestatie verwacht mag worden ten aanzien van opgaven om de ruimtelijke kwaliteit in de omgeving te verbeteren. Aan de Gelderse kant wordt een uitdrukkelijke tegenprestatie dan ook node gemist.

Concluderend verzoeken wij u een planalternatief te ontwikkelen dat meer tegemoet komt aan de te beschermen belangen en ontwikkelopgaves voor natuur en landschap met betrekking tot het tracébesluit voor beide provincies en waarin duurzamer en schoner vervoer wordt betrokken.

Met vriendelijke groet,

Petra Souwerbren
Directeur

